

формуванні професійних навичок учня. Застосовані методи посприяли комплексному розвитку пізнавального інтересу учнів-піаністів на початковому етапі навчання.

Список використаних джерел:

1. Б. О. Милич. (2024). Фортепіанна педагогіка. Теоретичні основи курсу методики навчання гри на фортепіано. Вибрані методичні праці. Навчальний посібник. редактор-упорядник, перекладач, автор вступної статті Т. А. Омельченко. Київ – Ніжин: Видавець Лисенко М.М. 400.
2. Падалка Г. (2008). Педагогіка мистецтва. Тернопіль. Богдан. 98.
3. Рябов І. (1991). Крок за кроком. вид. «Музична Україна». 85.
4. Теплова О. (2011). Методичні рекомендації щодо засвоєння нотного тексту у початковій музичній школі. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 35.101-97.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.79>

Олег Сидоренко

м. Вінниця, Україна

Людмила Дяченко

м. Вінниця, Україна

Науковий керівник: Віктор Соловей

<https://orcid.org/0000-0003-0373-6008>

e-mail: victorsolovey79@gmail.com

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ ОРНАМЕНТАЛЬНІ ТА РОЗПИСНІ МОТИВИ, ЯК ДЖЕРЕЛО ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ

Анотація. У статті розглядаються українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви як джерело формування художнього образу. Обґрунтовано значення традиційних мотивів у сучасному мистецтві, дизайні та візуальній культурі як чинника формування національної ідентичності та спадкоємності художніх традицій.

Ключові слова: українська орнаментика, традиційний розпис, художній образ, символіка, народне мистецтво, національна ідентичність, декоративно-прикладне мистецтво.

Annotation. The article examines Ukrainian traditional ornamental and painting motifs as a source of artistic image formation. The significance of traditional motifs in contemporary art, design, and visual culture as a factor in the formation of national identity and continuity of artistic traditions is substantiated.

Keywords: Ukrainian ornamentation, traditional painting, artistic image, symbolism, folk art, national identity, decorative and applied arts.

У сучасних умовах активних культурних трансформацій особливої актуальності набуває проблема збереження та осмислення національної ідентичності й культурної спадщини. Українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви постають не лише як складова декоративно-прикладного мистецтва, а як цілісна система знаків, символів і художніх образів, що відображають світоглядні уявлення народу, його історичну пам'ять та естетичні цінності. Звернення до традиційної орнаментики й розпису є надзвичайно важливим у контексті сучасного мистецтва, дизайну, візуальної культури та мистецької освіти, оскільки саме ці явища забезпечують спадкоємність культурної традиції та формують національну художню мову.

Метою дослідження є аналіз українських традиційних орнаментальних та розписних мотивів, як джерела формування художнього образу, виявлення їх символічного, естетичного та світоглядного потенціалу, а також обґрунтування їх ролі у розвитку сучасного мистецтва та дизайну.

Українська традиційна орнаментика та розпис є важливим пластом національної культури, що формувався протягом століть і відображає світоглядні, естетичні та духовні цінності народу. Орнаментальні й розписні мотиви виконували не лише декоративну функцію, а й сакральну, оберегову та символічну, формуючи цілісний художній образ побутового й ритуального простору. Саме через систему символів, знаків, колористику та композиційні принципи народне мистецтво передавало уявлення про структуру світу, взаємозв'язок людини з природою та космосом. Як зазначає В. Скуратівський, «народне мистецтво є не просто прикрасою побуту, а формою художнього мислення народу, в якій закладено його історичну пам'ять і духовний досвід» [1, с.12].

Орнамент може бути представлений як система символів і смислів. Український традиційний орнамент ґрунтується на поєднанні геометричних, рослинних, зооморфних та антропоморфних мотивів. Кожен елемент має закріплене символічне значення: коло уособлює сонце та вічність, ромб — землю й родючість, хвиляста лінія — воду та безперервність життя, дерево життя - модель світу й зв'язок поколінь. Орнамент передає у традиційній культурі своєрідну візуальну мову, в якій зашифровано світоглядні уявлення народу. За словами О. Найдена, «орнамент у традиційній культурі — це мова символів, через яку народ передає своє бачення світу, структуру буття та систему цінностей» [2, с. 47].

Важливу роль у формуванні емоційно-художнього образу українського мистецтва відіграє традиційний розпис — петриківський, подільський, слобожанський, гуцульський. Він поєднує декоративну узагальненість із виразною емоційністю та ритмічною організацією композиції. Розпис трансформує реальні форми природи у знаково-образні структури, що несуть символічне й естетичне навантаження. Як зазначає Т. Кара-Васильєва, «український декоративний розпис формує художній образ не через імітацію реальності, а через узагальнення, символ і ритм» [3, с. 83].

Таким чином, розпис виступає не лише декоративним елементом, а самостійною образно-емоційною мовою культури. У сучасному мистецтві та дизайні українські орнаментальні й розписні мотиви активно переосмислюються та інтегруються у нові візуальні контексти — графічний дизайн, моду, архітектуру, медіамистецтво. Вони втрачають суто утилітарний характер і набувають концептуального звучання, стаючи маркерами національної ідентичності. М. Селівачов підкреслює, що «традиційна орнаментика не є застиглою формою, вона постійно трансформується, зберігаючи символічне ядро і змінюючи художню оболонку» [4, с. 119].

Саме ця здатність до трансформації забезпечує актуальність традиційних мотивів у сучасній художній практиці.

Висновки. У статті розглядаються українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви як джерело формування художнього образу. Проаналізовано їхню символічну природу, естетичний потенціал та світоглядні смисли. Визначено роль орнаменту як системи знаків і розпису як образно-емоційної мови культури. Обґрунтовано значення традиційних мотивів у сучасному мистецтві, дизайні та візуальній культурі як чинника формування національної ідентичності та спадкоємності художніх традицій. Українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви є потужним джерелом формування художнього образу, в якому поєднуються символіка, естетика та світоглядні цінності народу. Вони функціонують як система знаків і образів, що забезпечує спадкоємність культурної традиції та розвиток національної художньої мови.

У сучасному мистецтві та дизайні традиційні мотиви набувають нового звучання, зберігаючи при цьому своє символічне ядро. Їхнє осмислення й використання сприяє утвердженню національної ідентичності та інтеграції української художньої культури у глобальний культурний простір.

Список використаних джерел:

1. Скуратівський В. Українська міфологія. Київ : Либідь, 1994. 384 с.
2. Найдено О. Народна орнаментика України. Київ : Мистецтво, 2002. 256 с.
3. Зузяк Т., Соловей В. Інноваційні підходи до розвитку осередків подільського гончарства. (2023). Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання, Випуск 2, 2023, с.70-76.
4. Кара-Васильєва Т. Українське народне декоративне мистецтво. Київ : Либідь, 1996. 304 с.
5. Селівачов М. Лексикон української орнаментики. Київ : Наукова думка, 2005. 400 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.80>

Ольга Мартиновська

м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0009-0008-4095-456>

E-mail: o.martynowskaia@gmail.com

ДУХОВНІ ТВОРИ В СУЧАСНОМУ ДИТЯЧОМУ ХОРОВОМУ ВИКОНАННІ

Анотація. У тезах узагальнено особливості сучасної духовної музики для дитячо-юнацьких хорових колективів, окреслено її жанрово-стильову специфіку та виконавські можливості. Розглянуто роль фестивального руху й композиторської творчості у формуванні репертуару, а також визначено педагогічні підходи до опрацювання духовних творів у дитячому хорі. Поєднання виконавського розвитку з духовно-естетичним вихованням.

Ключові слова : духовна музика, дитячий хор, репертуар, хорове виконавство.

Abstract. The theses summarize the characteristics of contemporary sacred music for children's and youth choirs, outlining its genre and stylistic features as well as performance possibilities. The role of festival movement and composers' творчість in shaping repertoire is examined, along with pedagogical approaches to working on sacred works in children's choirs. Emphasis is placed on combining performance development with spiritual and aesthetic education.

Keywords : sacred music, children's choir, repertoire, choral performance.

Виконання духовної музики належить до найскладніших видів діяльності дитячих хорових колективів, що зумовлює переважне звернення до цього репертуару учнів старших вікових груп. Водночас у сучасній українській музичній культурі сформувався значний пласт духовної хорової музики, придатної для дитячо-юнацького виконання або такої, що може бути адаптована відповідно до виконавських можливостей колективу. Загалом, у галузі хорової духовної музики значним доробком володіють Ірина Алексійчук, Ганна Гаврилець, Леся Дичко, Олександр Козаренко, Юлія Корженко, Іван Небесний, Володимир Рунчак, Валентин Сильвестров, Володимир Стеценко, Віктор Степурко, Людмила Шукайло, Михайло Шух, Олександр Щетинський, Ігор Щербаков та багато інших сучасних українських митців.

Активізація інтересу до духовної музики значною мірою зумовлена розвитком фестивального руху, особливо з 1990-х років, коли в Україні почали регулярно проводитися численні форуми духовного співу. Важливе місце серед них посідають різдвяні фестивалі, які об'єднують значну кількість дитячих колективів і стимулюють постійне оновлення репертуару. Саме колядки та щедрівки, як жанри, що історично пов'язані з дитячим виконавством, є найбільш доступними для дитячого сприйняття. Їх образна зрозумілість, національно-культурна укоріненість і емоційна виразність сприяють активному використанню як народних зразків, так і сучасних авторських композицій та обробок. Значний внесок у формування цього репертуару зробили сучасні

українські композитори, які створюють як оригінальні твори, так і обробки різдвяних піснеспівів, часто використовуючи триголосну фактуру та елементи народно-підголоскової поліфонії, що забезпечує їх доступність для дитячих колективів. Популярними у дитячому репертуарі стали колядки та щедрівки Ярослава Бабинського, Лесі Горової, Марти Лозинської, Володимира Якимця, Зиновія Яропуда та багато ін. Хорові обробки різдвяних піснеспівів, придатні для дитячо-юнацького виконання, є у творчому доробку Ганни Гаврилець («Радуйся», «В неділю рано», «Нова радість нам явилась», «Свят-вечір»), Лесі Дичко («Весела нам новина», «Свічі воскові»), Богдани Фільц («У Віфлеємі в стайні на сіні»).

Велику кількість обробок колядок та щедрівок створила Оксана Ярмач («А в Софії дзвони дзвонять», «Бог предвічний», «Бог рождається», «Будьте здорові», «Весела світу новина», «Вставай, господарю», «В Вифліємі новина», «В Вифліємі тайна»).

Паралельно із розвитком різдвяного репертуару відбувається активізація фестивалів православної музики, що також стимулює композиторську творчість і сприяє залученню духовних творів до концертної практики дитячих хорів. Важливим соціокультурним чинником стало створення при великих соборах дитячих хорових колективів із системною музичною та духовною підготовкою, що сприяло поглибленню виконавського рівня та розширенню репертуарних можливостей. М. Антоненко слушно зауважує, що «достатньо поширеним явищем у культурі України стають і форуми суто духовної пісенності (у межах яких не виконують або виконуються рідко канонічні піснеспіви). Серед останніх відзначимо найбільш масштабні, зокрема міжнародний фестиваль-конкурс духовної пісні «Я там, де є благословіння» в м. Тернополі, міжнародний фестиваль духовної та патріотичної пісні в м. Ковелі Волинської області, міжрегіональний фестиваль духовно-патріотичної пісні «Сонячні дзвони» в с. Хорли Херсонської області» (Антоненко, 2020).

Відродження інтересу до канонічних літургійних текстів у композиторській практиці розпочалося ще в період пізньої радянської доби, коли послаблення ідеологічного тиску сприяло переосмисленню духовної спадщини. У нових історико-стильових умовах виникають твори, що поєднують канонічність тексту з індивідуалізованою музичною мовою. Як влучно вказує Т. Мартинюк, «при дотриманні канонічних текстів у «Літургії» Лесі Дичко оновлюється функціонування всіх елементів музичної мови, що викликає індивідуалізацію драматургії, відступ від більш ранніх законів будування форми літургії» (Мартинюк, 2013).

Окремі фрагменти літургійних циклів сучасних композиторів можуть бути використані у роботі з дитячими хорами, однак вони потребують достатнього рівня виконавської підготовки та певної зрілості виконавців. Леся Дичко «часто використовує такі прийоми як глісандо, сфорцандо, тремоло, а також шепіт, вигуки й речитативи. Це робить музику яскравішою і допомагає передати зміст глибше. Аналізуючи індивідуальні риси музичної мови композиторки, варто